

Helyi Tanterv

Földrajz

1. Célok és fejlesztési feladatok

A földrajztudomány a természeti és társadalmi-gazdasági környezet jelenségeit, folyamatait – a természet- és társadalomtudományok vizsgálati módszereire egyaránt építve – mutatja be, ezáltal sajátos helyet foglal el, és összekapcsolja a természet- és társadalomtudományokat. A tanítás során különös hangsúlyt kap, hogy a tanulók megértsék Földünk, mint egységes rendszer sérülékenységet, ahol az ember természeti és társadalmi lényként él, létezése és tevékenysége növekvő mértékben átalakítja, és ezzel veszélyezteti ennek a rendszernek az egyensúlyát, amelynek következményei az emberiség jelene és jövője szempontjából igen súlyosak is lehetnek. Szemléletformálásra képes, ezért kiemelkedően fontos szerepet tölt be a környezettudatosság kialakításában.

A földrajztanítás fontos feladata annak felismertetése és tudatosítása, hogy a környezettudatos, a fenntarthatóságot szem előtt tartó gondolkodás és cselekvés az élhető jövő, a fenntartható környezet záloga. A Föld tűrőképességét veszélyeztető problémák felismertetése, a már észlelhető és várható következmények beláttatása, a lehetséges megoldások keresése és bemutatása döntő szerepet játszik a cselekvőképes, a környezetért felelősséggel tenni akaró magatartás kialakításában.

A földrajz tantárgy tanítása a 2020-as Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákra épül.

Részlet a A Földrajztanítás Nemzetközi Chartája 2016-os egyezményéből:

A földrajz hozzájárulása az oktatáshoz

Ha helyesen oktatják, a földrajz elbűvölő és lelkesítő tárgy lehet. A földrajztanulás révén megismerjük a Föld szépségét és Föld felszínét formáló irdatlan erőket, valamint az emberek gyakran igen találékony megoldásait, amelyekkel megélhetésüket különféle környezeti és egyéb feltételek között biztosítják. A földrajz tanulmányozása segít megérteni, hogyan alakultak ki az egyes helyek és tájak, hogyan hat egymásra az ember és környezete, milyen következményei vannak a térrel kapcsolatos döntéseinknek; valamint megismerteti a Föld sokszínű, egymással mozaikként összekapcsolódó kultúráival és társadalmaival.

A földrajz ezért a 21. századi polgárok számára – akik olyan világban élnek, ahol minden

mindennel összefügg – létfontosságú tantárgy és szellemi erőforrás. Képesé tesz minket arra, hogy szembenézzünk a kérdéssel, mit jelent fenntartható módon élni ebben a világban. A földrajzilag képzett emberek megértik a társadalmi kapcsolatokat és átértik felelősségüket mind a természeti környezet, mind egymás iránt. A földrajztanítás segít az embereknek megtanulni, hogyan lehet harmóniában élni minden létező fajjal. A földrajzi megfigyelés kielégíti és táplálja is a kíváncsiságot. A földrajzi szemlélet segít elmélyíteni korunk sokfajta kihívásának – pl. éghajlatváltozás, élelmiszer-biztonság, energiatermelési lehetőségek megválasztása, a természeti erőforrások túlzott kizsákmányolása, városiasodás – megértését. A földrajztanítás számos igen fontos nevelési célt is szolgál. Ha a földrajzot az egyének saját tapasztalataira építve tanítjuk, az segíti őket kérdések megfogalmazásában, fejleszti az értelmüket és készségüket a mindennapi élet problémáinak megoldására. Nemcsak a 21. század alapvető ismereteibe avatja be a tanulókat, hanem képesé teszi őket fontos kutatási módszerek és eszközök, például a térképek, a terepi munka vagy a rendkívül hatékony digitális kommunikációs technológiák, így a földrajzi információs rendszerek (GIS) alkalmazására is.

Részlet a Luzerni Nyilatkozat,2007 : Földrajztanítás a Fenntartható Fejlődésért dokumentumból:

1. A fenntartható fejlődés megvalósításához szükséges földrajzi kompetenciák

A fenntartható fejlődés elveinek alkalmazásához szükséges legfontosabb földrajzi kompetenciák közül az alábbi emelném ki:

- **Földrajzi ismeretek**

A Föld legfontosabb természeti rendszereinek ismerete annak érdekében, hogy megértsük az ökoszisztémákon belüli és azok közötti kölcsönhatásokat; a társadalmi-gazdasági rendszerek ismerete a helyek és térségek sajátosságainak megértése érdekében;

A földrajz egyedülálló területi kulcsfogalmainak ismerete.

2. A földrajzi tartalmak kiválasztásának kritériumai

- **Napjaink központi témái**

Ezek közé tartozik például a globális éghajlatváltozás, az energiaellátás, a meg nem újuló erőforrások túlzott mértékű felhasználása, a népességváltozás vagy a globális területi egyenlőtlenségek témája.

- **A tér, a hely és a környezet földrajzi megismerése**

Ez a terek, helyek és a környezet adottságait, használatát, összefonódását, értékelését, alakítását, igénybevételét és mindezek értelmezését foglalja magában.

- **Szemléletes példák alkalmazása**

Az egyes földrajzi témák modellszerű bemutatására, a problémák megoldásában való részvételre, valamint a gondolatok és elképzelések átadására alkalmas, jellegzetes tartalmakat kell kiválasztani.

- **A tanulók tapasztalatai, érdeklődése és előzetes ismeretei**

Az irányelv a különböző életkorú tanulók tapasztalatainak, érdeklődésének és meglévő ismereteinek figyelembevételét fogalmazza meg.

3. A földrajzi területek kiválasztásának kritériumai

- **Tipikus példák**

Olyan jellegzetes területi példák kiválasztása kívánatos, amelyek modellszerűen mutatnak be rendszereket, folyamatokat, és a megismerésük során szerzett tudás másutt is alkalmazhatóvá válik.

- **A tanulók tapasztalatai és érdeklődése**

Az irányelv a különböző életkorú tanulók tapasztalatainak és érdeklődésének figyelembevételét fogalmazza meg.

4. A tanulási szempontok kiválasztásának kritériumai

- **A különböző életkori sajátosságok**

Az életkortól függő érdeklődési szint és jelleg mindig szem előtt tartandó.

- **A tanulási követelmények fokozatossága**

Egyre átfogóbb és nehezebb tanulási követelményekre van szükség, amelyek teljesítését a tanulók egyre önállóbban végzik.

- **Egymásra épülő szakmai tartalmak**

Az összefüggő tananyagrészek oly módon történő elrendezése, hogy azok egymásra épülhessenek.

- **A regionális földrajzi témakörök sorrendisége**

A regionális földrajzi témákat nem kizárólag lineárisan távoluló, a közeltől a távoli felé tartó sorrendben kell tárgyalni. Minden életkorban biztosítani kell, hogy a tanulók rálátással rendelkezzenek a világ egészére.

5. Az IKT értékei és lehetőségei a földrajztanításban a fenntartható fejlődés kapcsán

Az IKT használata a földrajztanítás-tanulás során a fenntartható fejlődés oktatásával kapcsolatban az alábbiakhoz járul hozzá:

- egyszerű hozzáférés aktuális információkhoz;
- egymásnak ellentmondó információk összehasonlítása;
- tények, vélekedések, álláspontok különböző szempontú vizsgálata;
- a fenntarthatósági kérdésekkel (pl. természeti katasztrófák, környezetszennyezés, gazdasági válságok) közvetlenül érintett személyek nézőpontjának és viselkedésének megértése;
- a különböző kultúrákból származó emberek fenntarthatósági kérdésekkel kapcsolatos vélekedéseinek, elképzeléseinek mélyebb megértése;
- a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos környezeti kérdések vizuális megjelenítése;
- a környezettudatos magatartáshoz, cselekvéshez és életmódhoz szükséges ismeretek, képességek, attitűdök és értékek fejlesztése.

Külön feladatként emelném ki a Fenntarthatósági Témahétben való aktív részvételt, mely az órakeretbe is be van építve. A témahét fő célja, az aktív, játékos tanulás, új, innovatív pedagógiai módszerek alkalmazása. Iskolánk kiemelt figyelmet fordít a környezeti és fenntarthatósági nevelésre, melynek kiváló terepe a földrajz óra is.

Óráink egy részét igyekszünk a szabadban vizsgálódva, szemlélődve tartani – esetlegesen óraösszevonással-, mert a tapasztalás útján szerzett tudás lényeges ebben az életkori szakaszban

7. évfolyam

Témakör	Óraszám		Tartalom	Taneszközök és javasolt tevékenységek
	Java solt	Terve zett		
1. Tájékozódás a földrajzi térben	4		<ul style="list-style-type: none"> - A terepi tájékozódási, valamint a térképalapú távolság- és helymeghatározási feladatok megoldása kapcsán a matematikai és logikai gondolkodás fejlesztése - Hagyományos és digitális térképen történő távolság- és helymeghatározás segítségével a térbeli tájékozódás és a logikai gondolkodás fejlesztése - Gyakorlati feladatok megoldása (pl. távolság- és helymeghatározás, utazástervezés) terepen, valamint nyomtatott és digitális térképek és online felületek segítségével - Különböző típusú és tartalmú térképek tudatos használata a tanuláshoz - A földrajzi térben való tájékozódást segítő hagyományos és egyes digitális eszközök ismerete - A térkép fogalma és jelrendszere - A hagyományos és digitális térképek fajtái - Távérzékelés és földrajzi alkalmazásai (műholdképek, légifelvételek) - A földrajzi helymeghatározás módszerei 	<ul style="list-style-type: none"> - Egy adott útvonal (pl. osztálykirándulás) útvonalának tervezése nyomtatott és digitális térképek, online felületek segítségével - Iránytű, térkép, GPS használatának gyakorlása terepi tájékozódási feladatok, kereső játékok során - Távolság és hely meghatározása térképen, illetve terepen - Játékos feladatok a földrajzi helyek meghatározására megadott földrajzi koordináták segítségével - Alaprajzkészítés, térképvázlat-készítés szöveg, leírás alapján - Geocaching játék - Tematikus térképek megadott szempontok szerinti elemzése
2. Ásványok és kőzetek		2	Gyakorlati órák: a fontosabb kőzetek és ásványok bemutatása, vizsgálódása és csoportosításuk	Kőzet- és ásványbemutató, múzeumlátogatás
3. Földtörténet		4	Földtörténeti kalandozások, időutazás	Földtörténeti kalandozás, virtuális séták, videónézés
4. Földrajzi övezetesség	8	11	<ul style="list-style-type: none"> - A földrajzi övezetesség (vízszintes, függőleges) elrendeződésének megismerésével a rendszerben történő gondolkodás fejlesztése - Az egyes övezetek, övek főbb természeti jellemzőinek megismerésével és rendszerezésével az összefüggésekben való gondolkodás fejlesztése - Környezettudatosság fejlesztése az 	<ul style="list-style-type: none"> - Az éghajlati övezetek bemutatása prezentáció/kiselőadás segítségével - Éghajlati diagram alapján rövid ismertető leírás készítése az adott éghajlatról - Mit viszek a bőröndben? Egy adott éghajlati területre utazó bőröndjének összeállítása

			<p>egy- es öve- zeteket, öveket érintő környezeti problémák megismertetésével</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az összefüggésekben történő földrajzi gondolkodás fejlesztése a földrajzi helyzet, a természeti adottságok és a társadalmi-gazdasági folyamatok közötti kölcsönhatás bemutatásával - Az időjárás és az éghajlat kapcsolatának értelmezése - Az egyedi földrajzi jellemzők alapján az egyes földrajzi övezetek, övek tipikus tájainak felismerése - A földrajzi övezetesség rendszerének kialakulása - A forró, a mérsékelt és a hideg övezet törvényszerűségei és jellemzői - A függőleges övezetesség kialakulásának összefüggései 	<ul style="list-style-type: none"> - Lényegkiemelés a témához illeszkedő szövegből pl. szójegyzékkészítéssel, páros szövegfeldolgozással, - Összefogásra, cselekvésre felhívó plakát készítése az egész Földet érintő éghajlatváltozás megállításáért - Filmrészletek, képek, leírások alapján az egyes földrajzi övezetek, övek tipikus tájainak felismerése
5.Közvetlen lakókörnyezetünk földrajza	5		<ul style="list-style-type: none"> - A lakókörnyezet környezeti problémáinak bemutatása - Nyitottság a lakóhellyel és annak környezetével kapcsolatos információk megismerése iránt, információk gyűjtése írott és elektronikus forrásokból, azok értelmezése és rendszerezése - A szűkebb lakókörnyezet (település és környezete) földrajzi helyzetének, természeti és kulturális értékeinek bemutatása - A lakókörnyezet földrajzi jellemzőiből fakadó előnyeinek és hátrányainak mérlegelése, a lakókörnyezet környezettudatos és fenntartható fejlesztése 	<ul style="list-style-type: none"> - Projektfeladat: poszter, prezentáció vagy rövid videofilm készítése a szűkebb lakóhely természeti és kulturális értékeiről - Projektfeladat: helyismereti vetélkedő szervezése a közvetlen környezet természeti és kulturális értékeinek megismerésére
6.Magyarország földrajza	20		<ul style="list-style-type: none"> - Magyarország természeti és társadalmi-gazdasági erőforrásainak, valamint környezeti jellemzőinek Kárpát-medencei kitekintésben történő értelmezésével a Magyarországhoz és a magyarsághoz való kötődés elmélyítése - Következtetés a Magyarország területén előforduló környezeti és természeti veszélyek kialakulásának okaira, várható következményeire, térbeli jellemzőire - Magyarország természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzőiből fakadó előnyei és hátrányai a 	<ul style="list-style-type: none"> - A topográfiai ismeretek elmélyítése online topográfiai játékok segítségével - Projektfeladat: osztálykirándulás tervezése Magyarország egy kiválasztott középtájának megismerésére - Prezentáció készítése egy kiválasztott tájról vagy településről - Nemzeti értékek, hungarikumok bemutatására iskolai kiállítás szervezése - Magyarország idegenforgalmi

			<p>fenntartható fejlődés jegyében</p> <ul style="list-style-type: none"> - Egy kistáj, középtáj vagy település komplex és problémaközpontú vizsgálata - Magyarország idegenforgalmi adottságai és a fenntarthatóság jegyében történő jövőbeli fejlesztése 	<p>adottságainak és lehetőségeinek bemutatása képeslapok, tájfotók segítségével</p>
7.A Kárpát-medence térsége	8		<ul style="list-style-type: none"> - A felelős, tényeken alapuló véleményalkotás képességének támogatása a Kárpát-medence térségében előforduló környezeti és természeti veszélyek kialakulásának példáján - Az összefüggésekben való gondolkodás fejlesztése a medencejelleg közvetlen és közvetett földrajzi következményeinek felismerésével - A szociális kompetencia fejlesztése a Kárpát-medence népeinek, országainak együttműködésében rejlő lehetőségek és korlátok felismerésével - A Kárpát-medence és környezete természeti és társadalmi-gazdasági erőforrásainak rendszerezése, értékelése - Az egyes nagytájak, illetve régiók természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzőinek felismerése és összehasonlítása - A Kárpát-medence idegenforgalmi adottságainak, az idegenforgalom jelentőségének értékelése - A Kárpát-medence térségének nagytájai - Természeti erőforrások, táji és kulturális értékek a Kárpát-medence térségében 	<ul style="list-style-type: none"> - Fotógaléria összeállítása a Kárpát-medence tájainak és országainak bemutatására, narráció elkészítése pármunkában - Az egyes nagytájak természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzőinek felismerése játékos formában képek, fotómontázs, irodalmi részlet, lényegkiemelő tanulói rajz stb. alapján - Projektfeladat: utazási kiállítás tervezése a Kárpát-medence természeti és kulturális értékeinek bemutatására - Projektfeladat: egy Kárpát-medencei osztálykirándulás útvonalának és programtervének kidolgozása
Összesen:	45	9		
	54			

8. évfolyam

Témakör	Óraszám		Tartalom	Taneszközök és javasolt tevékenységek
	Java solt			
1.Európa eltérő fejlettségű térségei, tipikus tájai	20	Terve zett	<ul style="list-style-type: none"> - Európa főbb országainak, országcsoportjainak, jellemző tájainak és térségeinek megismerésével és elemzésével a térszemlélet fejlesztése - A problémamegoldó gondolkodás, valamint a rendszerben és összefüggésekben történő gondolkodás fejlesztése az Európát jellemző nemzetközi szintű munkamegosztás és fejlettségbeli különbségek okainak és következményeinek, jellemző társadalmi-gazdasági folyamatainak elemzése során - Egyes országok, nemzetiségek szokásainak, kultúrájának megismerése által a szociális kompetenciák fejlesztése - Európa főbb országainak, országcsoportjainak, meghatározó jelentőségű társadalmi-gazdasági folyamatainak megnevezése - Az Európai Unió társadalmi-gazdasági jellemzőinek ismertetése, világgazdasági szerepének igazolása példákkal - Tipikus európai tájak, települések, térségek jellemzése, komplex és problémacentrikus vizsgálata - Az Európai Unió és Európa jövője a fenntartható fejlődés jegyében - Európa sokszínű kulturális öröksége és jövője 	<ul style="list-style-type: none"> - Európa tipikus tájainak bemutatása tanulócsoporthoz által készített modellek segítségével - Európával kapcsolatos kvízzjáték készítése és megoldása pármunkában online felületen - Európai népek, nemzetiségek jellegzetes szokásainak, kulturális sajátosságainak bemutatása helyzet-, szerep-, empátiagyakorlat vagy helyszínelítés módszerével - Egy adott témához kapcsolódó adatok gyűjtése, rendszerezése, szemléletes megjelenítése és értelmezése - Projekt módszer: tematikus (pl. kikötők, magashegységi tájak stb.) európai körutazás összeállítása és a tervek bemutatása
2.Távoli kontinensek eltérő fejlettségű térségei, tipikus tájai	20	30	<ul style="list-style-type: none"> - A kontinensek főbb országainak, országcsoportjainak, jellemző tájainak és térségeinek megismerésével és elemzésével a világtér-szemlélet fejlesztése - A földrajzi tényezők életmódot, gazdálkodást meghatározó szerepének bemutatása - Tipikus tájak, települések, térségek több szempont szerinti logikus 	<ul style="list-style-type: none"> - Kontinensekre, országokra jellemző képek keresése az interneten, azokból montázs készítése - Az egyes kontinensekkel kapcsolatos kvízzjáték készítése és megoldása pármunkában online felületen - Távoli népek, nemzetiségek jellegzetes szokásainak,

		<p>bemutatása</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az analógiás gondolkodás fejlesztése a tipikus tájak elemzésének példáján - A sokféleségben rejlő azonosságok és különbségek összehasonlítási képességének fejlesztése Afrika, Ázsia, Amerika társadalmi és gazdasági jellemzői példáján - A környezettudatosság fejlesztése az elsivatagosodás, a világtengert veszélyeztető folyamatok, az árvizek, a trópusi esőerdők irtásának és egyéb környezetszennyező tevékenységek példáján - Afrika társadalmi és gazdasági életét meghatározó természetföldrajzi jellemzők és problémák (elsivatagosodás, éhínség, aszály); - Ausztrália és Óceánia természeti, társadalmi és gazdasági jellemzői és problémái - A sarkvidékek és a világtenger jellemzői és problémái, a sarkvidékeket és a világtengert veszélyeztető folyamatok - Amerika társadalmi és gazdasági fejlődésének természeti és társadalmi-gazdasági tényezői, jellemzői és problémái, élet az óriásvárosokban - Ázsia társadalmi és gazdasági életét meghatározó természetföldrajzi folyamatok és természeti veszélyek (árvizek, földrengések, tájfunok, tengerszint emelkedése); Ázsia társadalmi és gazdasági fejlődésének jellemzői és problémái, 	<p>kulturális sajátosságainak bemutatása helyzet-, szerep-, empátiagyakorlat vagy helyszínpítés módszerével</p> <ul style="list-style-type: none"> - Virtuális séta, kirándulás összeállítása egy kiválasztott világörökségi helyszínen, illetve országban - Élménybeszámoló egy átélt vagy elképzelt távoli utazásról, irányított szempontok alapján - Fejlettségbeli területi különbségek leírására alkalmas társadalmi-gazdasági mutatók elemzése, a felzárkózás lehetőségeinek megfogalmazása - Ország, illetve táj névjegyeinek tervezése és elkészítése - Projekt módszer: tematikus (pl. sivatagok, világvárosok stb.) világkörűli út összeállítása és bemutatása - Egy tipikus tájat bemutató képzeletbeli fotókiállítás ismertetőjének elkészítése pármunkában
<p>3.Életünk és a gazdaság: a pénz és a munka világa</p>	<p>4</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Adatok gyűjtése és értelmezése, különféle szemléletes formában történő megjelenítése a pénz és a munka világához kapcsolódóan - A felelős döntéshozatal, a következményekért vállalt felelősség az életkori sajátosságoknak megfelelő pénzügyi döntések meghozatalában. - Az energiahatékony, energia- és nyersanyag-takarékos, illetve „zöld” gazdálkodás és életvitel szemléletének megismerésével a környezettudatos állampolgári magatartás megalapozása - A helyi, regionális és a Föld egészére 	<ul style="list-style-type: none"> - Beszélgetés, pénzügyi kérdezz-felelek a tanítási órára meghívott pénzügyi szakemberrel - Helyzetgyakorlat: az energiatudatos fogyasztói döntés meghozatala a környezeti és pénzügyi szempontok együttes mérlegelésével (pl. energiatakarékos izzó, napelemes akkutöltő, háztartási gépek energiasztálya)

			<p>jellemző folyamatok közötti hasonlóságok, összefüggések felismerése</p> <ul style="list-style-type: none"> - A piacgazdaság működésének alapvető földrajzi vonatkozásai - A pénz és a pénzügyi szolgáltatások szerepe, valutaváltás - Hitelfelvétel, a kockázatvállalás és a fejlődés, illetve az eladósodás összefüggései - A globalizáció és a mindennapi élet kapcsolata, a globalizáció és a globális problémák kialakulásának összefüggései - A fenntarthatóságot szem előtt tartó fogyasztói magatartás jellemzői - A munka világának résztvevői és jellemzőik 	<ul style="list-style-type: none"> - Adatgyűjtés internetről valutaárfolyamokkal kapcsolatosan, az adatok és a változások következményeinek közös értelmezése - Osztálykirándulás költségtervének elkészítése csoportmunkában - Foglalkoztatási adatok gyűjtése és közös értelmezése, az adatok szemléletes megjelenítése
Összesen:	44	10		
	54			